

УДК 314.74:321.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-31>

Євгеній Носачов

ORCID: 0009-0005-3160-8136

Дмитро Ягунов

ORCID: 0000-0002-2822-2268

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ НАСЛІДКІВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті обґрунтовано методологічні засади аналізу політичних наслідків міграційних процесів у країнах Європейського Союзу. Показано, що сучасні міграційні потоки, будучи зумовленими глобальною соціально-економічною нерівністю й конфліктами, трансформуються в специфічні політичні ефекти – зміну інституційної архітектури, модифікацію партійно-політичних конфігурацій, перетворення дискурсів безпеки. Для адекватного відображення цих багатовимірних процесів запропоновано інтегровану методологічну рамку, що поєднує системно-структурний і неоінституційний підходи. У межах системного підходу міграція розглядається як зовнішній імпульс, який трансформується політичною системою через механізми «входів», «виходів» і зворотного зв'язку; неоінституційний аналіз дає змогу простежити роль формальних і неформальних інститутів у формуванні стратегій реагування й ефектів «шляхової залежності». Теоретичну рамку деталізовано через три взаємодоповнювальні парадигми – політичної економії міграції, конструктивізму й теорії сек'юритизації. На цій основі вибудовано багаторівневий дослідницький дизайн, що поєднує порівняльний метод, інституційний аналіз, критичний дискурс-аналіз, глибинні кейс-стаді й історичний метод у логіці методологічної тріангуляції. Окреслено структуру джерельної бази (правові акти ЄС і держав-членів, статистика міжнародних організацій, медіатексти, програмні документи партій, наукові праці), хронологічні рамки (початок 2000-х рр. – дотепер) і географічні обмеження дослідження. Проаналізовано концептуальні, методологічні, джерельні й просторові обмеження запропонованого підходу та показано, що їх рефлексивне врахування підвищує валідність висновків і створює підґрунтя для подальших спеціалізованих студій політичних наслідків міграції в ЄС.

Ключові слова: міграційні процеси, політичні наслідки, Європейський Союз, методологія дослідження, неоінституціоналізм, сек'юритизація, порівняльний аналіз.

Вступ. Міграційні процеси перетворилися з переважно соціально-економічного феномена на один із ключових чинників трансформації політичних систем, особливо в європейському контексті. Масштабні переміщення населення, спричинені глобальною нерівністю, збройними конфліктами та кліматичними змінами, впливають на перерозподіл політичної влади, змінюють баланси між гілками влади, провокують переосмислення кордонів, громадянства й безпеки [7; 17; 22]. Для Європейського Союзу критичними маркерами стали розширення 2004–2007 рр., «арабська весна», міграційна криза 2015–2016 рр. і масовий притік українських переселенців після 2022 р., які актуалізували питання солідарності, суверенітету й легітимності інтеграційного проєкту.

Науковий дискурс фокусується на різних вимірах проблеми: економічному (ринок праці, соціальні держави), правовому (еволюція *acquis* ЄС), безпековому (загрози та вразливості), ідентифікаційному (відносини «свій – чужий»).

© Є. Носачов, Д. Ягунов, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

У зарубіжній літературі важливими є праці І. Валлерстайна, С. Каслза, М. Міллера, Б. Бузана, О. Веавера, Дж. Моргентау, у яких розроблено світ-системний, міграційний, безпековий і реалістичний підходи до аналізу мобільності й влади [6; 7; 9; 10]. Українські дослідники зосереджуються на специфіці міграційної політики ЄС та України, безпекових вимірах міграції, політичних наслідках міграційних процесів і взаємодії інтеграційних і глобалізаційних трендів [17–21]. Попри значний обсяг напрацювань, методологічні питання, а саме: способи поєднання різних теоретичних парадигм, рівнів аналізу та джерельних масивів для дослідження саме політичних наслідків міграції, часто залишаються імпліцитними.

Мета статті полягає в обґрунтуванні комплексних методологічних основ дослідження політичних наслідків міграційних процесів у країнах Європейського Союзу шляхом розроблення інтегрованої теоретичної рамки, опису дослідницького дизайну, структури джерельної бази й систематизації ключових обмежень такого підходу.

Матеріал і методи дослідження. Теоретичним ядром запропонованої методології є синтез системно-структурного та неоінституційного підходів. Системно-структурний підхід, закладений у працях Т. Парсонса й розвинений у моделі політичної системи Д. Істона, дає змогу розглядати політику як саморегульовану систему, що перетворює різноманітні зовнішні імпульси на рішення й дії, підтримуючи рівновагу й адаптивність [1; 2]. У межах цієї логіки міграційні потоки інтерпретуються як потужні «входи» (англ. inputs), що у формі вимог і підтримки спрямовуються до політичної системи. Вимоги можуть стосуватися лібералізації або, навпаки, посилення міграційного законодавства, розширення соціальних гарантій, зміни режимів контролю кордонів. «Виходи» (англ. outputs) представляють конкретні політичні рішення: нормативні акти, адміністративні практики, програми інтеграції чи обмежувальні заходи. Канали зворотного зв'язку демонструють, як результати цих рішень впливають на легітимність влади, конфігурацію партійної системи й стабільність політичного режиму [3].

Неоінституційний підхід акцентує увагу на правилах гри, які структурують поведінку акторів і задають параметри прийнятних рішень. У неоінституціоналізмі інститути трактуються широко, як формальні норми (конституції, закони, судові прецеденти), так і неформальні практики, традиції, ідеологічні орієнтири [4]. Концепція «шляхової залежності» пояснює, чому раніше ухвалені рішення у сфері міграційної політики звужують спектр подальших опцій і сприяють інерційності політичних курсів [5]. Застосування цього підходу до ЄС дає змогу простежити, як такі інституційні конструкції, як Дублінська система, Шенгенський режим чи Пакт про міграцію та притулок, формують взаємодію між наднаціональним й національним рівнями, а також які вікна можливостей відкривають міграційні кризи для інституційних реформ [15; 16].

Поєднання системного та неоінституційного підходів дає змогу, з одного боку, аналізувати макрорівневу динаміку політичної системи під впливом міграції, а з іншого – конкретизувати механізми трансформації імпульсів у рішення через конфігурацію інститутів. Таким чином, долається абстрактність суто системних моделей і мікрорівневий детермінізм частини інституційних інтерпретацій.

Важливим компонентом методології є залучення трьох взаємодоповнювальних теоретичних парадигм. Парадигма політичної економії міграції, що спирається на світ-системний аналіз І. Валлерстайна, інтерпретує міграційні потоки як структурний наслідок нерівномірного розвитку та функціональну умову відтворення капіталістичної світ-економіки [6; 7]. Вона дає змогу пов'язати політичні рішення щодо мобільності з потребами ринків праці, режимами накопичення капіталу та глобальними ієрархіями. Конструктивістська парадигма, що виходить з ідей П. Бергера й Т. Лукмана, наголошує на соціальному конструюванні міграції як політичної проблеми через дискурсивні практики, символічні кордони й уявлення про

ідентичність [8]. Теорія сек'юритизації Копенгагенської школи трактує безпеку як результат політичного акту, у ході якого певні явища, зокрема міграція, проголошуються екзистенційною загрозою й виводяться в режим надзвичайної політики [9]. Класичний реалізм Х. Моргентау, хоча й сформований в іншій історичній ситуації, дає змогу інтерпретувати контроль над населенням і кордонами як ресурс влади й інструмент балансування сил [10]. У сукупності ці парадигми окреслюють економічні, ідентифікаційні та безпекові виміри політичних наслідків міграції.

Емпірична стратегія спирається на принцип методологічної тріангуляції, розроблений Н. Дензінім [11]. Поєднання кількох методів дає можливість компенсувати обмеження кожного з них і підвищити валідність висновків. Базовим інструментом є порівняльний метод у логіці дизайну «найбільш схожих систем», що дає змогу зіставляти країни ЄС із близькими рівнями економічного розвитку та інтегрованості, але різними політичними реакціями на міграційні виклики [12]. Інституційний аналіз зосереджується на еволюції правових норм та організаційних структур, які регулюють міграцію на наднаціональному й національному рівнях.

Для виявлення дискурсивних механізмів політизації міграції застосовується критичний дискурс-аналіз, розроблений Н. Ферклоу й Т. ван Дейком [13]. Він дає змогу дослідити, як у політичних виступах, офіційних документах і медіатекстах формуються домінантні інтерпретаційні рамки міграції, які легітимізують ті чи інші політичні рішення. Метод глибинного кейс-стаді, інструментально осмислений А. Джорджем та А. Беннеттом, забезпечує детальний аналіз окремих національних кейсів у їх конкретно-історичному контексті [14]. Історичний метод використовується для реконструкції довготривалої еволюції міграційної політики й виявлення точок біфуркації, у яких відбувається зміна парадигм.

Результати та обговорення. Розроблена методологія дає змогу вибудувати багаторівневу концептуальну схему дослідження політичних наслідків міграційних процесів. На макрорівні фокусується увага на трансформації інституційної архітектури ЄС – перерозподілі повноважень між Єврокомісією, Радою ЄС, Європейським парламентом і державами-членами, еволюції режимів спільної міграційної та прикордонної політики, механізмах солідарності й відповідальності [15; 16]. У цьому контексті міграційні потоки розглядаються як один із ключових чинників, що впливають на баланс між наднаціональним і національним рівнями врядування. На мезорівні аналізуються зміни партійно-політичних конфігурацій, поява нових акторів, рефреймінг традиційних ідеологій під впливом міграційної проблематики, що зумовлює перегляд програмних пріоритетів і форм політичної мобілізації. Мікрорівень репрезентований дискурсивними практиками, через які конструюються образи мігрантів, кордонів і загроз у публічному просторі, що безпосередньо впливає на формування громадської думки та легітимацію політичних рішень.

Парадигма політичної економії задає рамку для інтерпретації відмінностей між державами ЄС у політиці щодо різних категорій мігрантів – висококваліфікованих спеціалістів, сезонних працівників, шукачів притулку. Вона дає змогу пов'язати регуляторні режими з потребами ринків праці, соціальними моделями та позицією країн у світ-системі [6; 7; 17]. Застосування цієї парадигми робить можливим аналіз того, як економічні інтереси трансформуються в нормативні режими доступу, відбору й інтеграції мігрантів. Конструктивістський підхід і теорія сек'юритизації забезпечують операціоналізацію дискурсивного виміру: через аналіз ключових метафор, категоризацій і наративів виявляються умови, за яких міграція репрезентується як загроза культурній ідентичності, безпеці чи добробуту [8; 9; 18; 21]. Такий фокус дає змогу простежити, яким чином зміна мовних рамок супроводжує зміну політичних курсів. Реалістична оптика доповнює картину, підкреслюючи використання міграції як інструмента гібридного тиску третіх держав на ЄС [10; 20] і як елемент ширших стратегій зовнішньополітичного позиціонування.

Порівняльний дизайн дослідження передбачає групування країн ЄС за низкою параметрів: історичний досвід імміграції, роль у європейських інтеграційних процесах, модель національної ідентичності, конфігурація партійної системи. Це дає змогу зіставити, наприклад, реакції «старих» і «нових» членів ЄС на міграційні кризи без дублювання аналізу окремих кейсів. Логіка «найбільш схожих систем» дає змогу виокремити вплив окремих змінних: інституційної спадщини, домінуючих дискурсів, розподілу компетенцій – на різні траєкторії політичних наслідків [12; 14; 19]. Такий підхід забезпечує баланс між узагальненням і збереженням специфіки окремих національних контекстів, що є принципово важливим для коректної інтерпретації емпіричних результатів.

Сформована джерельна база відображає багатовимірність об'єкта дослідження. Офіційні документи й нормативно-правові акти інституцій ЄС (установчі договори, регламенти, директиви, комунікації Єврокомісії) фіксують еволюцію правової рамки міграційної політики, співвідношення принципів солідарності й суверенітету, зміну акцентів між гуманітарними й безпековими цілями [15; 18]. Національне законодавство й урядові стратегії держав-членів дають можливість простежити механізми імплементації європейських норм, а також випадки «вибіркової європеїзації» або опору спільним рішенням [19; 20]. Статистичні дані Євростату, Frontex, Агентства Європейського Союзу з питань притулку (EUAA, яке до 2022 р. функціонувало як Європейське бюро підтримки в питаннях притулку – EASO), УВКБ ООН, ОЕСР забезпечують кількісне вимірювання масштабів і напрямів міграційних потоків, що необхідно для аналізу зв'язку між обсягами міграції, виборчою підтримкою певних політичних сил і динамікою політичних рішень. Використання цих джерел у взаємозв'язку дає змогу поєднати макрорівневі тенденції з політичними змінами на рівні окремих держав.

Медіатексти провідних європейських видань, а також публіцистика й аналітичні матеріали європейських аналітичних центрів (англ. think tanks) є основою для критичного дискурс-аналізу, спрямованого на виявлення домінантних інтерпретаційних рамок міграції в публічній сфері. Такі аналітичні центри спеціалізуються на експертній оцінці рішень ЄС і національних урядів, виробленні рекомендацій у сфері міграційної, безпекової та інтеграційної політики, що робить їхні напрацювання важливим джерелом даних про зміни пріоритетів та аргументаційних стратегій. Передвиборчі програми, партійні маніфести, резолюції й заяви політичних партій і громадських організацій дають змогу реконструювати, як міграційна проблематика інтегрується в ідеологічні платформи й стратегії мобілізації електорату [17; 21]. Наукова література: монографії, статті у фахових журналах, матеріали конференцій – створює теоретико-методологічне тло, у межах якого позиціонується запропоноване дослідження [3; 4; 6; 7; 17–21], і дає змогу співвіднести отримані результати з уже наявними теоретичними моделями й емпіричними висновками.

Хронологічні рамки окреслено періодом від початку 2000-х рр. до сьогодення. Такий вибір зумовлений тим, що саме в цей час відбувається інтенсивна інституціоналізація спільної міграційної політики ЄС, а також накопичуються кризові епізоди, які радикально змінюють підходи до управління міграцією. Вибудована послідовність подій: розширення ЄС, «арабська весна», міграційна криза 2015–2016 рр., повномасштабна агресія росії проти України – дає змогу відокремити кон'юнктурні реакції від довгострокових структурних зрушень [16; 17; 18; 22] і простежити, як накопичення кризових досвідів впливає на переосмислення базових принципів міграційної політики.

Рефлексія обмежень є невід'ємною частиною методології. Концептуальні обмеження пов'язані з орієнтацією на системно-інституційний рівень аналізу, що не дає можливості повною мірою врахувати мікрорівневі практики й індивідуальні стратегії акторів. Методологічні обмеження стосуються, зокрема, неповноти даних щодо нелегальної міграції,

обмеженого доступу до інформації про закриті процедури прийняття рішень, а також складності порівняльного аналізу країн із різними політичними культурами й історичним досвідом. Джерельні обмеження зумовлені асиметрією між офіційними документами, статистичними базами, медіаматеріалами й академічними публікаціями, які відображають різні, часом суперечливі зрізи реальності. Географічні обмеження пов'язані з концентрацією на країнах ЄС і частковим винесенням за дужки ролі зовнішніх акторів, які використовують міграційні потоки як інструмент впливу на Союз, що окреслює перспективу подальших спеціалізованих досліджень у ширшому геополітичному контексті.

Висновки. Запропонована методологічна рамка поєднує системно-структурний і неоінституційний підходи, що дає змогу аналізувати політичні наслідки міграційних процесів одночасно як результат змін у конфігурації політичної системи та модифікації формальних і неформальних інститутів. Така інтеграція дає змогу простежити шлях міграційних імпульсів від рівня соціальних вимог до рівня політичних рішень та інституційних трансформацій.

Використання парадигм політичної економії, конструктивізму й сек'юритизації забезпечує багатовимірне осмислення досліджуваного феномена, у якому структурні економічні детермінанти, дискурсивні практики та безпекові інтерпретації розглядаються як взаємопов'язані складові політичних наслідків міграції. Додаткове звернення до реалістичної традиції дає можливість оцінити міграцію як інструмент влади й елемент стратегій зовнішньополітичного тиску.

Розроблений дослідницький дизайн, що ґрунтується на поєднанні порівняльного, інституційного, дискурс-аналітичного, кейс-стадійного й історичного методів у межах підходу методологічної тріангуляції, створює можливості для комплексної верифікації теоретичних припущень на різних рівнях аналізу. Систематизація джерельної бази, чітке визначення хронологічних і географічних рамок, а також рефлексивне врахування концептуальних, методологічних і джерельних обмежень підвищують наукову надійність отриманих результатів та окреслюють напрями подальших емпіричних досліджень політичних наслідків міграційних процесів у ЄС.

Література:

1. Parsons T. *The Social System*. Glencoe (Ill.) : Free Press, 1951. 575 p.
2. Easton D. *A Framework for Political Analysis*. Englewood Cliffs (N.J.) : Prentice-Hall, 1965. 143 p.
3. Almond G. A., Powell G. B., Strom K., Dalton R. J. *Comparative Politics Today: A World View*. 9th ed. Longman, 2007. 800 p.
4. Hall P. A., Taylor R. C. R. *Political Science and the Three New Institutionalisms*. *Political Studies*. 1996. Vol. 44, № 5. P. 936–957. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00343.x>.
5. Pierson P. *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. Princeton : Princeton University Press, 2004. 208 p. DOI: <https://doi.org/10.1515/9781400841080>.
6. Wallerstein I. *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. New York : Academic Press, 1974. 410 p.
7. Castles S., Miller M. J. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. 6th ed. The Guilford Press, 2020. 443 p.
8. Berger P. L., Luckmann T. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York : Doubleday, 1966. 240 p.
9. Buzan B., Wæver O., de Wilde J. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder (Colo.) : Lynne Rienner Publishers, 1998. 247 p.
10. Morgenthau H. J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York : Knopf, 1949. 489 p.
11. Denzin N. K. *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. McGraw-Hill, 1978. 370 p.
12. Przeworski A., Teune H. *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York : Wiley-Interscience, 1970. 153 p.

13. Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. 2nd ed. London : Routledge, 2010. 608 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315834368>.
14. George A. L., Bennett A. *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge (Mass.) : MIT Press, 2005. 331 p.
15. European Union. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal of the European Union*. 2012. P. 326.
16. Vachudova M. A. *Europe Undivided: Democracy, Leverage, and Integration After Communism*. Oxford : Oxford University Press, 2005. 341 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/0199241198.001.0001>.
17. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2018. 472 с.
18. Малиновська О. Міграція та безпека: до питання взаємозв'язку та взаємовпливу. *Міжнародний науковий вісник*. 2021. № 1–2 (23–24). С. 42–52.
19. Краєвська О. А. Міграційна політика Європейського Союзу: політико-правовий аспект. *Грані*. 2011. № 5(79). С. 143–147.
20. Кадук Н. І., Ніколаєва М. І. Політичні наслідки міграційних процесів в сучасному світі. *Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів* : матеріали науково-практичної конференції (Одеса, 15 грудня 2016 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. С. 38–40.
21. Кучик О. С. Політичні наслідки міграційних процесів у контексті глобальних викликів для країн Східної Європи. *Politicus*. 2025. № 1. С. 181–188.
22. Українське суспільство: міграційний вимір : національна доповідь. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2018. 396 с.

References:

1. Parsons, T. (1951). *The Social System*. Glencoe (Ill.): Free Press.
2. Easton, D. (1965). *A Framework for Political Analysis*. Englewood Cliffs (N.J.): Prentice-Hall.
3. Almond, G.A., Powell, G.B., Strom, K., & Dalton, R. J. (2007). *Comparative Politics Today: A World View* (9th ed.). Longman.
4. Hall, P.A., & Taylor, R.C.R. (1996). Political Science and the Three New Institutionalisms. *Political Studies*, 44(5), 936–957. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00343.x>.
5. Pierson, P. (2004). *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400841080>.
6. Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press.
7. Castles, S., & Miller, M.J. (2020). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (6th ed.). New York: The Guilford Press.
8. Berger, P.L., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Doubleday.
9. Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder (Colo.): Lynne Rienner Publishers.
10. Morgenthau, H.J. (1949). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Knopf.
11. Denzin, N.K. (1978). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. New York: McGraw-Hill.
12. Przeworski, A., & Teune, H. (1970). *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: Wiley-Interscience.
13. Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (2nd ed.). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315834368>.
14. George, A.L., & Bennett, A. (2005). *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
15. European Union. (2012). Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal of the European Union*, 326.
16. Vachudova, M.A. (2005). *Europe Undivided: Democracy, Leverage, and Integration After Communism*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199241198.001.0001>.

17. Malynovska, O.A. (2018). *Mihratsiina polityka: hlobalnyi kontekst ta ukraïnski realii* [Migration Policy: Global Context and Ukrainian Realities]. Kyiv: National Institute for Strategic Studies [in Ukrainian].
18. Malynovska, O. (2021). *Mihratsiia ta bezpeka: do pytannia vzaiemozv'iazku ta vzaiemovplyvu* [Migration and Security: On the Relationship and Mutual Influence]. *Mizhnarodnyi naukovyi visnyk – International Scientific Bulletin*, 1–2(23–24), 42–52 [in Ukrainian].
19. Kraievska, O.A. (2011). *Mihratsiina polityka Yevropeiskoho Soiuzu: polityko-pravovyi aspekt* [Migration Policy of the European Union: Political and Legal Aspect]. *Hrani – Facets*, 5(79), 143–147 [in Ukrainian].
20. Kaduk, N.I., & Nikolaieva, M.I. (2017). *Politychni naslidky mihratsiinykh protsesiv v suchasnomu sviti* [Political Consequences of Migration Processes in the Modern World]. In *Yevropeiska intehratsiia v konteksti svitovykh hlobalizatsiinykh protsesiv: Proceedings of the Scientific and Practical Conference* (pp. 38–40). Odesa: ORIDU NADU [in Ukrainian].
21. Kuchyk, O.S. (2025). *Politychni naslidky mihratsiinykh protsesiv u konteksti hlobalnykh vyklykiv dlia krain Skhidnoi Yevropy* [Political Consequences of Migration Processes in the Context of Global Challenges for the Countries of Eastern Europe]. *Politicus*, 1, 181–188 [in Ukrainian].
22. *Ukrainske suspilstvo: mihratsiinyi vymir: natsionalna dopovid* [Ukrainian Society: Migration Dimension: National Report]. (2018). Kyiv: Institute for Demography and Social Studies of the NAS of Ukraine [in Ukrainian].

Yevhenii Nosachov, Dmytro Yagunov. Methodological foundations for studying the political consequences of migration processes

The article substantiates the methodological framework for analysing the political consequences of migration processes in the European Union. It argues that contemporary migration flows, driven by global socio-economic inequality and conflicts, generate specific political effects such as changes in institutional architecture, party configurations and security discourses. To capture these multidimensional processes, the study proposes an integrated framework that combines systems-structural and neo-institutionalist approaches, complemented by the paradigms of political economy of migration, constructivism and securitization theory. On this basis, a multi-level research design is constructed, which employs comparative analysis, institutional analysis, critical discourse analysis, in-depth case studies and historical method within the logic of methodological triangulation. The article outlines the structure of the empirical base (EU and national legal acts, statistical data of international organizations, media texts, party documents, academic publications), as well as the chronological and geographical boundaries of the study. Particular attention is paid to conceptual, methodological and source-related limitations of the proposed approach. The developed methodological toolkit provides a coherent foundation for further empirical research into the political consequences of migration in the EU, including transformations of institutional architecture, reconfiguration of party systems and the evolution of security and identity discourses.

Key words: migration processes, political consequences, European Union, research methodology, neo-institutionalism, securitization, comparative analysis.

Відомості про авторів:

Носачов Євгеній – аспірант кафедри політології та державного управління,
Донецький національний університет імені Василя Стуса.
Ягунов Дмитро – доктор політичних наук, доцент кафедри політології та державного управління,
Донецький національний університет імені Василя Стуса.

Надійшла 29.11.2025

Прийнята 16.12.2025

Опублікована 28.01.2026